

Landskap: Småland Upptecknat av: Joh. P. Nilsson,
 Härad: Allbo Adress: Sjögård, Torne.
 Socken: V. Torsås Berättat av:
 Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör	sid.
Trollkunnig soldat.	2-5.
Jakthistorier.	2-13.
Kloka gummor.	13-15.
Järular.	16.
Tiggare.	16-20.
Befallningsman Crona.	20-24.
Bostads- och levnadsförhållanden förr i tiden.	24-37.
Kyrkogrim.	37-40.
Glosor.	38-40.
Gåtor.	40-42.
Ordspråk.	43-45.
Vaggvisor.	45-48.
<u>Visa:</u> "Vid spinnroden."	48.
<u>Visa:</u> "Årstiderna."	49-51.

51 sid.

Till Kronobergs läns hembyggsförbund.

1.

Att bland våra förfäder har bedrivits mycken trolldom och vidskepelse är ju allmänt känt; ända intill våra dagar. Och mycket har skrivits och berättats därom. Somliga bedrev trolldom, somliga på ett annat, somliga sökte hjälpa sina medmänniskor såsom t.ex. framkalla tjuvgods, bota sjukdomar på folk och få, m.m. Andra syntes däremot haft till uppgift att på alla sätt skada sin nästa genom att förgöra dennas kreatur och ställa till sjukdomar på dessa, som råkade ut för att bli-
va deras fiender. Somliga använde sig av trolldom för att skaffa sig sitt uppehälle; såsom att ha tur i fiske och jakt.----

Far berättade ofta om en man, som ägde ett hemman i Elmabärg här i Thorsås på 1840-talet. Han hade varit soldat och varit med i finska kriget. Hans soldatnamn var En, och dopnamnet Magnus, vilket alltid ändrats till Masse, så kallades han också i dagligt tal. Ena Massen hade under sin vistelse i

Finland av en gammal finngubbe fått lära sig litet trolldom att brukas vid jakt och litet annat till husbehov. Så berättades det, att han behövde aldrig gå längre än 20 eller 30 famnar från boningshuset, om han ville skjuta en hare eller tjäder. Dem kunde han mana fram, som om de varit tama, men det lyckades aldrig för någon annan skytt att skjuta något på hans ägor, oaktat där fannas rikligare tillgång på hare och fågel än på något annat ställe. Många jägare försökte men lyckades aldrig. Så var där en nämndeman, som hette Håkan och bodde i Kvarnagård. Han var en myndig man och en riktig kasse, som ej ville stå tillbaka för någon. Han var tillika en styv jägare och hade alltid stora bra jakthundar både på räv och hare. Så hade han hört flera jägare berätta, att ingen kunde mäta sig med Ena Massen, och att det var omöjligt att skjuta något på hans ägor, så där låg bestämt något trolldom. Det talet trodde inte Håkan på utan svarade, att det berodde på att de inte kunde skjuta, eller att de inte hade hundar,

Ena Massen kunde trollo; var även en duktig jägare

Håkan också en duktig jägare

som dugde. "Vänta, om jag ville försöka med mina hundar, så skulle jag snart hämta dän ett halvtjog", sade han. Så på ett julkalas, där några jägare och storgubbar voro församlade, skrävlade Håkan som vanligt över sina jaktbedrifter, var han gick fram, så var där en jägare, som föreslog, att de skulle hålla vad med honom om 25 riksdaler, att han inte kunde skjuta en hare på Ena Masses ägor, eller att hans hundar skulle ta någon hare där. Detta var ju kränkande för Håkan, så han slog genast till och tillade, att han i morgon dag skulle skjuta så många harar, han orkade bära hem. Så blev Masse underrättad om vadet, Och att Håkan följande morgon skulle jaga på hans ägor. Och tidigt följande morgon tog Håkan sin bössa och bästa hundar med sig och gick åstad i glad förhoppning om stort jaktbyte samt 25 riksdaler i extra förtjänst. Så fort han kom över gårdesgården till Masses hage, så sprang där upp en ovanligt stor hare. Håkan lade an, bägge skotten bommade. Så släpptes hundarna lösa, och det bar av i hisklig fart, och Håkan

Håkan försöker
mäta sig med
Ena Massen i
jakt

4733

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

såg på sin bössa, varför han bommat. Han sköt av ett skott, men det fanns inget fel på bössan, utan skottet gick av som det skulle. Hundarna drevo i full karriär backe upp och backe ned. Och många gånger var haren inom skotthåll, och Håkan sköt utan resultat. Och hur han sköt och ropade på hundarna, kunde han ej få dem att stanna, de upphörde ej med drevet. Många gånger var haren uppe och sprang omkring boningshuset, medan Masse satt inne och skrattade. Vid middagstiden hade Håkan skjutit bort så mycken ammunition, som han haft med sig, så han började nästan tro på trolldom och måste ödmjuka sig och be Masse om hjälp, så han fick hundarna lösa. "Nähä", sa Masse", de må roa sig litet, och förresten är det väl din mening, att de skola ta haren först, eller hade du väl inte släppt dem. Men de ska ja se de, att den haren ta de inte denna sidan kvällen, och kan du inte hejde dem, så håller de på tills de stupa." Då blev Håkan förskräckt och bad för Guds skull, att han skulle hjälpa honom, till sist lovade Masse hjälpa honom

Det går ej
för Håkan att
att jaga på
Ena Massens
mark

mot ersättning av 25 riksdaler och att Håkan skulle gå hem genast efter häst och släda för att skjutsa hem hundarna, för när de slutat drevet, orkade de inte gå hem. "Och jag vill inte ha dem liggande här över natten, för det är inte säkert, att de då levde över natten, men för dem hem, så leva de nog över denna gången, om du passar dem väl. Men jagar du mer efter mina harar, så får du inte hundarna hem med livet." Men från den dagen skröt inte Håkan om sina jaktbedrifter.-----

En anna väldig nimrod fanns här på 1870-80 talet. Hans vardagsnamn var Backapetter. Han bodde på ett torpareställe under Finnanäs. Han var en ivrig jägare och gick vid alla möjliga och omöjliga tillfällen i hagarna med bössa på axeln. Men han hade, som han sade "en sån fördöbbladå otur", så det var sällan han kunde skjuta något. Antingen sprang haren förfort, så han ej hann sikta; eller hade inte tjädern "vett te å sitta stilla" i grantoppen tills Petter kom nära nog inom skotthåll. Så funderade han ut att lägga snaror, så han säkert skulle få

`Backapetter`,
en man som ä-
ven tyckte myc-
ket om att ja-
Men ga

både hare och fågel fast, så han fick tid att skjuta dem. Så en höst var han här ett par dagar och hjälpte till vid trösket. Då berättade han om sina beklagliga jaktbedrifter. "Men", sa han, "hade jag bara litet svart hårt ~~aget~~ till snä^{lor} i vinter, så skulle jag nog fånga några stycken." Jag lovade honom, att han skulle få klippa av litet tagel av hästsvansen, så han kunde försöka sin lycka. Så blev han glad, att han ej fick tid att stanna längre vid trösket utan måste hem och göra snärjor. Innan han gick, frågade han, om jag trodde, att han kunde sälja några tjädrar och harar här i byn i vinter. Jag svarade, att det trodde jag nog. Men om det bleve för många, vore det bäst att skicka dem med Sisse Lassen, som kör till Växjö varje vecka. "Nä", sa han, "de vill jag inte gärna, för han ä' så 'krabbe-
tå' te å ha å göra me affärer. Ja skickade en gienå orre med honom i fjol, å han lovade, att jag skulle få 9 daler för den, å nå han kom hem, gick jag dit och skulle ha mina pengar, och då va han fuller och bara skällde och påsto, att ja lurat å

han gör snär-
jor för att
a bättre lycka
med jakten

att de var ingen orre utan Nårsepettena bullvan jag skickat med honom att försöka sälja, så han höll på att bli olyckliga bå för polisen och andra ~~fin~~ herrar, som han fick skämmas för, å han var så arg, så ja vill helst inte ha några affärer med honom." -- Så fram på våren kom Petter å ville sälja ett lass halm, så undrade jag, om han hade ett ordenligt lass, som det kunde löna sig att köra så lång väg för; det var nära en mil. Det försäkrade han, att han hade, för han hade fått 4 travar korn och några byrör hö, och ja skulle få det billigt för han fått tagel till snärjor. En dag körde jag ditut och lyckligtvis var han hemma, för han hade ingen ammunition, så han kunde inte gå på jakt. Jag frågade, hur det hade gått med jakten under vintern, om han fått något i sina snärjor. "Näe", sa han, "de ha vatt rätt fördöblat täfligt ibland. De va en da, då så ja tydligt, att där vatt en orrhöna i en snärja, för där va så många fjädrar omkring. Hade jag vännat passat på då så hade jag nöck skårat klämt den. Men jag sköt ett mästerskott

Petter säljer
halm

har alltjämt
otur i jak-
ten trots
snärjor

för litet sedan, si de va som så, att ja gick som vanligt ne-
 åt sköjen, å då rätt som de va, så fick jag se en storå tjäder
 som satt å spelade högt uppe i toppen på en stor gran, å då
 kröp ja, så jag kom inom skotthåll och smällde å, å de to, så
 ja så tydligt, hur han ramlade ner i granen. Å ja stoddär bå
 länge och väl å väntade, men han kom inte ner, å till sist
 kröp jag upp i granen å skulle si, va de hade blett mä honom!"-
 "Då fick ni den väl?" - Nä", sa han, "de var så fördöbblat
 tåjligt, nå ja kom opp ett långt stycke i granen, så blev han
 rädder å flaxade ned å nå ja kom ner, så hade hon sprungit å
 gömt sig den rackan, för han hade nock inte blett skadad i
 vingen. Så hon vant springa och gömma sig i buskarna. Å ja
 gick där hele dan och letade å ja har vatt där mån 10 gånger å
 letat, men ja ha inte sitt så möet som en fjäa etter homm."-
 Har ni inte lyckats skjuta någon hare heller," frågade jag.

"Joho", sa han, "de ha ja, å en rätt storå ändå. Si de va så,
 att ja gick neråt Hjortatorpa have, för där plä va hare, å

försöker skju-
 ta en tjäder
 men misslyckas
 även denne
 gång

en hare lycka-
 han i alla
 fall få

rätt som ja gick, fick ja si en hare, som satt hopkrupen ve
gärsgårn, å då kröp ja så tyst, ja vant, te ja va så nära, så
ja mest kunnat rört honom me bösspipan, å smällde å. Å, de to
så bra, så han rörde inte en fena." - "Ja men", sa jag, "bara
han inte satt fast i gärdesgården och var död förut." - "Närå",
sa Petter, "de tror jag inte". "Jo, dö a så Britta, hans kä-
ring hon hade sätat döa där i mönna daa, för hon hade begynt
å surna, så hon vant inte flå honom, utan hon bara plockade av
honom nönnu tosudda innan hon kokte honom. Nå, va skulle ni
med den, den kunde väl inte äta?" - "Joo men," sa Petter,
"hon var så mörå å goå så." - "Ja," sa Britta Petter, "hon vän-
nå äta vad som helst, nå hon kommer utsulten hemifrån sköjen.
Han hade vunnat ätet öpp tosudda me. Ja, suckade Petter, då
har ja fått vänja me ve, för du har lojat möen mat, som inte
vatt så goå, som den va. Ja, men hör du Petter, hur var det
me dä, di talade om att ni skulle skjuta Nårsepetters hatt å
å att ni sköt å repet å hatten sprang sin väg. De var väl ingen

Petter och
hans fru äta
en sur hare,
som han lova
lyckats skju-
ta

sanning, frågade jag. Då blev han arg. "ne si de va en för-
döbblad lögn, för då ä Petterfanken, som springer å ljuå, för
si höngå i en om den däre bullvanen, som ja råkete te å ta mis-
te på." För jag sk säja bestämt ifrå, hååt de gick te. Han
hade en gammal mal katt, som var så gammal, så råttorna hade
ätit upp bå örnennå halva vampen på en, så ba han me önnå gar
gå å att ja skulle gå dit å skjuta kattrackan åt honom. Och
så gick ja dit å bå Petter å katten sutte vid spisen, å Petter
hade en liten slierp brännvin, så vi to ett par supar, men kat-
ten värmdde upp sig. Å, som ja alltid vatt försiktig å inte ve-
lat skjuta utan ja ha vatt säker, så ville ja, att han för
säkerhets skull stoppa kattaflan i en bra säck. Men det nändes
inte den snålvargen. Då sa ja, att vi skulle ta ett starkt
rep å binna honom, å de nändes han inte heller. Utan to ett
gammalt untet bastarep å bant honom mä. Å, i detsamma som ja
lofte på bössan, så slet katten te, å repet brast, så innan
ja smällde å, så va katten mönna famnar från träet, så ja

en man försö-
ker skjuta en
katt, som är
bunden med då-
ligt band; ka
katten sliter
sig lös och
flyr

sköt min själ inte å repet, de kan du hälsa den fördöblade
föhunnen me, för de va hans egen skull, hade han näns å tatt
en tåttasäck eller ett bra rep, så hade ja nock skålat skåtet
katten, för ja hade krådd å hojet mä nie te tre skått." - "Ja,
men hen ble de mä kattastackaren den skadsköt ni väl, så han
fick ligga och pågas ihjäl," frågte jag. "Nä," sa Petter, "de
tror ja inte va farligt, för NärsePetter påstår, att han sprin-
ga på Finnanäsa myr ännu, å har repstumpen om halsen, å de
ä nu ett par år sedan." - "Å," sa Britt, "de va men vi vän
hemma ute på backen, ni skullen krabba med å skjuta katten, å
de ä nu fem år sen, vi flöttaden hit!" "Ja Hanse," sa Petter,
"så Nävsepetter, hanse bara lju å som vanligt, för han sa, han
han bar hört å sitt an för bara nänna daa sin. Ja ha förstår
alltid hört att katter a sejlivade, så dä ä inte gött å veta,
va en ska tro." - Jaså hade Britta bjutt på kaffe å vi skulle
ut å lassa halm, å när vi kom till logen, så var den tom och
rensopad. Då höll Petter på å få dändimpen, å skrek: "Jaså,

Herren fördöbbla me, ha de ståtet på me vartenda strå, å dä va
2 travar korn, som jag inte fick ti te och tröska i höstas, fö
då jag fick tojet te snälor." Då skrek han på Britta och fråga-
de, om hon viste, vem som stulit halmen. "Halmen," sa Britta,
den lövte du ju till lasen i Älöstas, för dä han skulle tia
mä den däre välsignade vallmansörren, du skickade me honom te
stan." - "Ja, de fördöbbla me hade ja glömt," sa Petter. Så
med den beskeden fick jag köra hem utan halm. Men med ett he-
ligt löfte om att jag skulle få en storå tjäder till skänks
för han hade sett en ute på Finnänna myr för några dagar se-
dan. Men troligtvis tog Nävsepetters katt den, för jag hörde ej
av den och säkerligen inte Petter heller. Ett år därefter dog
Britta från honom, sen hade han ingen, som lagade någon mat
till honom. Barn hade de inga. ----I brist på ammunition,
slocknade hans jaktiver. Så gick han omkring i bygden och vid
auktioner och samlingsplatser samt sålde vetebröd åt en bagare
i Härlunda, till sist hamnade han på fattigvården. Han är nu

död för några år sedan och hans minnesruna är härmed till en del skriven, tack vare några tagelbår från en hästsvans; stackars Petter, han hade behövt en trollhare.----

13.

I mitten av förra århundradet funnos några s.k. kloka personer, såväl gubbar som gummor. Nästan varje församling var representerad av någon, som bistod allmänheten med sina kloka gummor eller mindre visa råd. De voro mycket anlitade av den då allmänt vidskepliga allmogen. Den, som besöktes mest, var Kloka Anna i Pjetteryd. Hon troddes kunna veta allt och förutspå så, att om någon kom på besök, så viste hon i vad ärende, han kom, utan att tillfråga. Här var en gammal kvinna, som bodde i en backstuga under Sjögård. Hon var född 1800. Hon brukade besöka Anna ett par tre gånger, varje sommar, dels för att lära sig själv litet trolldom, dels för att bära bud åt andra så, att hon kunde ibland ha tiotals bud; än om ett, än om ett annat. Jag hörde henne själv berätta, att en gång hon kom dit, så sade Anna: "Ja, i da hade du tur, så du skall få veta så mycke,

'Kloka Anna'
var styv i
trollkonst

du vill, för du mötte en gris, när du kom hit ut på vägen och jag vet också, varför ärende du har! Och mycket riktigt hade gumman mött en gris på vägen strax utanför sin stuga. -Det ansågs förr, att om någon skulle gå ett ärende eller företaga en resa samt mötte en gris först, så skulle resan bli lyckosam. Men om de mötte en hora eller en präst, då var det säkrast att vända om först som sist. Anna troddes veta medel att både hjälpa och stjälpa, alltefter besökarens önskan. De, som besökte henne åt andra, skulle endast ha ett band med sig, som den sjuke haft bundit om livet en natt, sedan kunde Anna därav utläsa hans ålder och levnadsbeskrivning samt, vad sjukdom han led av. Har han fått den, och hur han skulle botas. - Den siste, här i trakten, som anlätades för att vara i besittning av `klokskap`, var Kloka Johanna. Hon var född här i församlingen. Hennes far kallades i dagligt tal Pelle Roms Jösse. Därför kallades hon för Pelle Roms Jösse Johanna. Hon hade sitt hem på ett torpställe under Olofstorp i Skatelöv. Om hen-

Livläsanal.
Häls. l. l.
V. Jönsson

4733

uppt. J. P. Nilsson
1932.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

ne berättades det, att hon fått sin klokskap därigenom, att
då hon fått fått i en vit orm, som koktes och sedan förtär-
des något av spadet för att erhålla klokskap. Men så hade
Anna råkat doppa fingret i spadet först och fick klokskapet
stället för käringen. Det gällde inte mer än för en att få
klokskap; och den första! Hon anlätades allmänt av folk från
avlägsna orter. I hemtrakten var hon mindre trodd och det he-
ter ju, att ingen profet är avhållen i sitt fädernesland!
Hon är död nu för mer än 25 år sedan. Ingen har här i trakten
kunnat upptaga hennes mantel, ingen har hittat någon vit orm,
som förmått hjälpa till klokskap. I vår upplysta tid skulle det
nog vara lönlöst att förmå folk att tro på något dyligt. Men
man kan icke vara för säker därpå. Det heter ju, att världen
är sig lika. Världen vill bedragas, världen vill låta sig be-
dragas.--- Vi ha för några år sedan sett exempel härpå; näm-
ligen Johannes i Lilläng, Hamneda. ----- Jag har nu blott
flyktigt berättat litet om klokskap, ty jag har tidigare be-

Kloka Johanna
fick sin troll-
konst för att
hon smakat på
spadet i vilke-
n vit orm kok-
tes

hon var mycke
anlita

rättat mycket om personer, som fått övernaturliga förmåner genom någon eller genom att förtära blod av varg eller bita i något nyslaktat djur och därav blivit varulvar eller med det nya namnet 'Järular'. ----- Många gamla gubbar och gummor funnos under senare delen av förra århundradet, som måste gå omkring och försörja sig genom tiggeri; fattigvården var ju så gott ingen. Följaktligen stod det de, som voro litet fåniga eller originella, intet annat till buds än att gå omkring och pröva sina medmänniskors hjälpsamhet.----- Jag minns ett par. En hette Petter. Hans far hade tillnamnet Mars, varför den förre kallades Marsapetter. Hans hustru hette Eva. De hade gift sig vid unga år utan ett öres kapital. Han var mycket halt och oförmögen till något hårdt arbete, som på den tiden fordrades. Emedan bönderna ej hade annat arbete än att dika och schakta, dög detta ej. Han hade förstås lärt sig litet hantverk; fläta små krogar av granrötter. Det blev ej mycket för dem att leva på. Eva kunde ingenting. De hade uppfört eller

'Petter och
Eva; ett ungt
par som försörjde sig ge-
ligt nom tiggeri

rättare sagt nedgravt sig en liten jordkula på Stahults ägor, som de bodde inom. På sina ständiga tiggarfärder följdes de alltid åt. Till all lycka för dem, hade de inga barn. Detta ansågs emellertid för deras största olycka och enda sorg här i livet. Var de kommo i stugorna, så var där småbarn, beklagade de sig över att sakna sådana själva. "Vi stackare ha inga, men tänk, va vi skulle va glaa, om vi bara hade ett par."

"Ja- de må du väl se, lilla Eva," sa Petter. Så en dag voro de

i prästgården och beklagade sig. Prästen var en barnvän och gav dem det rådet att be Herren om hjälp i sina bekymmer. De lovade de säkert göra, men undrade bara, om de skulle be innan

de lade sig eller vänta, tills de hade lagt sig. Men därom

kunde inte prästen ge besked. Det kunde göra detsamma, blott de båd med andakt. "Ja," sa Eva, "vi kunne väl försöka på bä- ge visen då." Så ett år efter kommo de åter till prästgården.

Prästen frågade som vanligt, hur det stod till med dem. "Ja,"

sa Eva, "antingen ha vi bett fel, eller ha vår Herre hört fel,

de beklaga sig
för det de in-
te hade några
barn

en präst upp-
manar dem be-
g- Herren om
hjälp

eller har vår Herre hört fel, ty systern, som inte är gift, har tvillingar, min ja har ingen hört.å." Då skulle prästen trösta dem och sade, att det var nog inget fel med deras bön, vår Herre hade nog hört också, men ansett, att att ni levde lyckligast utan några barn att försörja, ty därmed följer bekymmer och ansvar. "För en tid var Pelle Roms Jösse här och beklagade sig," sa prästen, "över att han hade så många barn." "Jag sade till honom, att det var inget att beklaga sig över ty barn är Guds välsignelse i ett hus." - Men då hade Jösse svarat: "Ja då, haa Guds välsignelse rent ätit upp me." Därmed blevo Petter och Eva lugnade för tillfället. Men några år därefter, när Eva var över 50 år gammal, kom Petter ensam på sina tiggarfärder till prästgården. Han tillfrågades, om Eva var sjuk, då hon ej var med. "Nää," sa han, "hon ä inte sjuk, men si dä ä så, att hon börja å bli tung på foten, si hon ska ha en liten framåt nå de bli å." - "Å, de ä väl aldrig sanning," tyckte matmororna, "hon är ju över 50 år." - "Jo, de

när Eva blitt
50 år skulle
hon få ett
barn

spelar väl ingen roll, Katrina i Råatorp har nyss fått en liten gräbbe å Katrina är 52 år, å samma gammal som Eva, å hon se å att hon tro, att de har blett å den helige Andes inpattning. Å vi än hemma nära ingte dåa. O vi ha läst i biblen, bå Eva å ja, om ena käring, som hetade Sara, som skulle va 90 år nå hon fick en here."Katrina hade fått barn förut, så det tycktes dem inte så förunderligt. "Ja," sa Petter, "de ha Eva mä," "Då ljuger du bestämt, Petter, de har aldrig omtalats, att ni haft några barn." - "Joo, hon fick ett, försten vi va gifta, å då ä nu 30 år sen, å då va så grant de lilla barnet, å vi va så innerligt glaa ve at, bå Eva å ja, så då kunnen I aldrig tro. Å vi ha önskat många, att vi skulle få ett litet till." - "Nå, var ble det av det barnet då, för ni har nu inte fött upp något?" - "Nää, si då, valdöfött." - "Vilken skulle va far till det då?" - "Ja, si då visste han inte så bestämt, å för då va så litet, så då va inte gott för henne å si att på barnet heller." - Ja, bara de inte misslyckades, för nu mä, då vore väl!-

"Nä dä tro vi inte", sa Petter, "för hon hoa känt att sprätta som en liten fisk, å ja mä, ha känt att röra se som en liten fiskefot. Å hon skickade å me i da, att ja skulle be mororna om en gammal särk eller skjortq, som hon kunde klippa sönder te nånna blya å rompelappar te de lilla välsignade barnet, när de kommer till världen. Å så gick hon omkring och samlade ihop barnkläder på det sättet. Så hon hade kunnat klätt många barn, om där hade blett några. Men hur de sprätta och hur det krälade, så kom där inte varken barn eller fisk eller fiskefot till världen, utan de fingo dö med svikna förhoppningar, och som var deras största lycka." -----

Fattigdomen och eländet var ju stort på landsbygden och i stället för att hjälpa de fattiga så var det många av de bättre förmedlade som i stället tryckte den hårdare genom att på mer eller värdigt sätt tillshansa sig deras arbetskraft och penningar. Den största förtryckaren av allmogen var en befallningsman `Crona', som bodde i Sågsbärg under 1840 talet. Han var en tid nästan suverän här i Thorsås och nästan över hela Allbo, var han fruktad

de fattiga
fingo lida
mycket genom
de som voro
förmögna

var han färdades fram. Fick han en fodran på 51 kromor av någon fattig bonde så sjelvpantade han ut för 2 eller 3 dubbla värdet eller tog så mycket som var av värde. Så hade han några bulvaner, som ropade in panten för en ringa summa och delade sen upp förtjänsten. Då han inte sjelv hade fordringar, så löste han sig till reverser av andra fordringsägare, för att krossa gäldenärerna. Ibland hans medhjelpare var en, som hette Ander i Brogård. Han kallades i dagligt tal Brogårds Anner-sen. Han var lite skrivkunnig, så han brukade tillsammans med Crona hålla auktioner. Så när efter 3 månd. så på dagen då auktionsinropet var förfallet, lämnade han auktionslängden åt Crona för indrivning och pottning. Och som brännvin på den tiden överflödade på auktioner, så var det många stackare, som inte visste vad de hadde köpt eller vad de hadde betalt, utan fingo betala vad Crona behagade att fordra. Och de, som inte hadde pengar kontant, pantade han vad som fanns. Och att göra något motstånd eller invändningar av en stackars bonne, det

en man `Crona
var särdeles
oförskämd mot
de fattige

var lönlöst och i stället förvärrade saken. Så skulle de visa sig hjälpsamma mot en del bönder med att få ett riksbankslån mot omsättning. Och då var Crona ombud, så han tog mot avbetalningarna. Så när sista avbetalningen var gjord på lånet, lag-sökte han på hela beloppet. Far talade ofta om att det var 10-tal bönder, som därigenom fingo gå ifrån sina gårdar. På ett annat sätt visade de sin hjälpsamhet med att låna ut pengar mot hög ränta och revers. Så när reversen förföll och inte gäldenären hadde pengar kontant, voro de godmodiga och lät honom få anstånd på villkor, att han fick lämna en ny revers med några 10 års förhöjning på kapitalet. På så sätt fick en stakars bonde, som de hadde hjälp med ett lån på 1000 daler, på dett år punga ut med 1500 daler utom ränta. Men det var inte bara enfaldiga bönder, han hjälpte, utan han invecklade även storgubbar i sina olagliga affärer, så ingen vågade motsätta sig vad han föreslog. Så t. ex. fanns här då en stor härads-skog, som var belägen här i södra delen av Thorsås församling

en del lurade
mån så att de
fingo gå ifrån
gård och grun

och omfattade flera tusen tunnland skogsmark med urgammal skog. Nu föreslog Crona, att häradsrätten skulle bevilja honom tillstånd och fullmakt att försälja den. I början fick han motstånd av några av nämnden, som ej vore invecklade i hans band. Men till sist fick han fullmakt att försälja hela området. Och han sålde jorden och skogen till olika köpare. Men någon redovisning till häradet för försäljningssumman uraktlåt han att göra. Och ingen vågade hellre fordra något av honom. Så en tid därefter blev han häktad. Han hadde då gått så långt, att han hadde låtit gravera stämplat och tryckte kronstämplat på sina handlingar. Han sålde även stämpelpapper. Sen blev han häktad och hans egendom konfiskerad, utom herregården 'Möckelsnäs'. Den hade han genom skenköp försålt till en inspektor, i hopp om att ta den i besittning vid fängelsetidens slut. Men inspektoren överlåt den i sin tur till riksdagsman 'Medén', som tog den i besittning. Så när Crona kom ut ur fängelset, tänkte han, att han skulle få den tillbaka. Men blev av Medén

utkörd med det beskedet, att han hade både köpe- och faste-
brev på gården och ämnade behålla den också. Och det gjorde
han också, oaktat man trodde, att han ej utlagt ett öre för
densamma. Ja, sådan var ärligheten på den gamla goda tiden.
Det berättades förr, att i Virestad hade för längre tid till-
baka funnits en liknande bondplågare, men denne slog bönder-
na ihjäl vid kyrkstallarna en julotta. -----

Ja, som herr lektor E. Elgqvist varit vänlig och lovat
mig slopa en del frågor, som varit utsatta i tidningsanmälan,
så får jag nu gå tillbaka några århundrade och lämna en liten
föreställning om våra förfäders bostads- och levnadsförhållan-
den. Och eftersom jag 1912 byggde ett nytt boningshus och rev
ned det gamla, som mina förfäder byggt och levat i enligt de
gamlas utsago över 400 år. Och här skulle varit den första be-
hoddas platsen i trakten. Vad det syntes vid rivningen av huset,
hade där först varit uppfört ett boningshus 13 alnar långt
och 16 alnar brett invändigt 11 alnar, utvändigt utan mur, 3

våra förfä-
ders bostads
och levnads-
förhållanden

4733

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25.

alnar höga väggar med kärnek till söllar och 10 tum tjocka och 18 till 20 tum breda av kärnfuru. Hela golvet bestod av hårt stampad lera, med grus och sågsspån och blandat med svinhår, troligen som sammanbindningsmedel. Hur länge detta boningshus hade använts utan mur medelstad, kunde ej utforskas, men att det använts med eldstad på golvet och rökfång i taket, ty ryggåsen, som ännu kvarlåg, liksom läket, var fullkomligt svart som i en badstuga. Sedan hade en väldig mur uppförts, som tog ungefär 5:e delen av rummet, så att boningsrummet blev åtta alnar och köket och farstan 5 alnar. Samtidigt med muren syntes det som golv och panel blivit inlagd och väggarna höjts med 2 alnar. 2 små fönster voro anbragta, ett på sidoväggen mot söder och ett på gavlen åt öster, samt en liten glugg i köket mot norr. I boningshuset tog muren med en öppen spis, 4:edelen av rummet och var mura^d av gråsten från botten upptill skorstenen. Ett spjäll, som bestod av en tum tjock järnhäll, som sköts upp och ned med en grov järntin,

ett hus i
allmänhet på
våra förfä-
ders tid.

var anbragt 2 alnar öfver eldstaden både i boningshuset och mot köket där en stor eldstad fanns samt bakugn. Sen hade en liknande bostad uppförts 1711. Det årtalet var inskuret i timmer-
väggen. Detta hade byggts lite större, så att boningshuset var 16 alnar långt, och köket 6 alnar. Detta hade byggts, så att köken voro mot varandra i mitten och boningshusen vid båda ändar och kallades 'Östra och Västra stuan'. Och var ingång till båda förstugorna utifrån, små låga med två dörrar, som voro anbragta öfver varandra och med ett skjul öfver utvändigt, och höga trösklar både utvändigt och invändigt, cirka en halv aln höga, troligen därför, att ej ormar eller kräldjur skulle komma in. För söllan eller grüstocken var lagd jäms med jorden. Så var det även i den västra ändan uppförd en liknande grästerismur, med väldiga demissioner. Och rökfånget så stort så sotarna kunde med lätthet ta sig upp och ned. Så hade under tidernas lopp det östra rummet ansetts för litet, så där hade på norra sidan byggts till en sidokammare med $3\frac{1}{2}$ aln höga väggar.

År 1711 byggdes ett nytt hus, som var något större än det förra

4733

Och hade haft jordgods av samma material som stuggolv. Den stod kvar tills jag rev ned den. 1813 ägdes gården av min mors farfar `Jonas Samuelsson`. Han gjorde tillbyggnad över hela huset utom sidokammaren och höjde väggarna 3 alnar. Så i stället för i början med 3 alnar höga ytterväggar, gjordes de nu 8 alnar höga, men med sama grund. Så lät han inreda övre våningen med 2 nattstugor över boningsrummen. Så 1867 lät min far göra ändringar. Han tog bort mellanväggen emellan köken och förstugorna. Så att köket blev 11 alnar långt och 6 alnar brett och med en stor öppen spis i vardera ändan. Förstugan likalödes 11 alnar lång med 4 alnars bredd och båda ingångarna slopades och en ny plugg gjordes i stället på mitten och större fönstergluggar, och förseddes med fönsterkarmar av trä i stället för blyinfattade med sitt gröna glas, som till dess fått tjänstgöra . 2 sådana i övre våningen över köket sutto kvar till dess jag rev den år 1912. Hela huset hade aldrig varit täckt med annat än tunna bräder, som läkte och däröver

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27.

Under åren
1813 och 1867
gjordes änd-
ringar på fö-
rut nämnda
hus

år 1912 revs
några fönster
karmar och
nya byggdes

4733

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28.

björknäver och ovan detta grästo. Det fordrades mycken tillsyn, om det skulle hålla tätt. Att möbler och husgerådssaker i de gamla boningshusen voro av allra enklaste slag. Sängplatserna voro endast så kallade ståndsängar. De bestodo blott av 2 rebbor, en vid främre ändan och en vid nedre. Så voro de fästade med ändarna i väggen och vid den yttre ändan vilande på en stolpe eller fot. Så några lösa bräder till botten och en 6 tum bred bräda vid yttersidan och en vid nedre ändan, så att inte holmen skulle falla ut. Lång råghalm voro bäddar. Dynor voro fyllda med halmhackelse eller med havreagnar. I bästa fall med dun, som växte på moss, eller kärrmarker eller på tistlar. Täcket var i vanliga fall en, som de kallade den för lasakavring. Ståndsängar funnos 4 st. kvar på hattstugorna ända tills jag rev den. Där/ Husfaderns och husmoderns sängar var uppförd vid nedre ändan härav vett ^{9/} vänskåp lika brett som sängen och väckte från golvet till taket. I övre delen var hylla att förvara maten på och denna stängdes med två dörrar. Samt där-

beskrivning
över ett hus
utseende in-
vändigt

under 2 stora lådor att förvara verktyg i och litet smått, samt underst en öppen låda för hönsen att värpa i. Omkring yttre sidan av sängen var fästet, merendels bestående av svart linneväv, som var fästad uppe vid taket och räckte ned till kanten av sängen. En sådan säng med sängskåp hade min gamla farmor tills hon dog 1885, 90 år gammal. Hon bodde i Slojestorp och var en av de gamla, som ej kunde förmås att ändra något av de gamla vanor och förhållanden; ja, inte ens att hennes höns fingo någon annan plats än i hennes kammare. Här funnos många gamla för 50 till 60 år sedan, som jag minns hade sina höns i boningsrummen t.o.m., en gris, så länge den var så liten, så den inte kunde vända upp och ned på allting. I rum, som inte hade sängskåp, fanns ett litet hörnskåp i hörnet till höger om ingången; samt en enkel soffa eller väggfast bänk mittför fönstret. Emellan hörnskåpet vid främre sidan av rummet intill fönstret fanns ett stort slagbord, vanligtvis av ek, dessutom en skänk eller skåp emellan bordet och sängen.

Vid den sidan av rummet fanns sällan plats till mer än en säng till följd av att muren med bakugnen tog mer än halva rummet i anspråk. ----- I mitt hem var emellan sängen och muren en liten dörr, som ledde ut till den tillbyggda sidokammaren. Över dörren till farstugan fanns en stång att hänga brödkakorna på. Kornbrödet, som alltid förr användes, bakades i tunna kakor med ett runt hål i mitten, tröddes sedan på stången, som kallades brödtåjten. Över köksdörren fanns en hylla, där mjölkbunkarna hade sin plats. På dörrstolpen mellan farstugan och köksdörren hade väggklockan sin plats. Inredningen var därmed färdig, utom några stolar och pallar att sitta på samt ett matbord, fyrkantigt med en skiva vilande på fyra fötter. Vintertid fanns ju alltid en spinnrock för kvinnan i huset. I min barndom var i mitt hem mor, fyra systrar, som spunno lin och ull och de fingo under långa vinterkvällar lysa sig vid spisbrasan. Mor satt främst och spann ull eller tågor, de tre äldsta systarna sutto i rad spinnande blånor, den yngsta system hade

slutbeskrivning om ett hus' utseende under våra förfäders tid

en spinnrock fanns alltid i ett bondhem

plats intill med härvor och gjorde garn av trådrullarna. Jag som var yngst, skulle vara fyrmästare, s.a.s. Brast en tråd för någon, som spann, fick man tända en sticka och lysa. Far hade sin plats nederst, där han spinkade stickor eller bant kvastar av björkris. Sådan var interiören i ett bondhem omkring 1870. Arbetsamhet och flit rådde. Fotogen fanns ej nämnvärt på landsbygden förrän på 70-talet. Den första, som fanns i mitt hem, kom 1867. Då hade min äldre bror på hösten varit i Växiö och köpt ett kvarter fotogen. En lampa gjordes av en liten flaska med en bleckpipa genom korken, bomullstråd till veke, oljan var orenad och rök. Det luktade illa, så att han inte fick komma in i boningsrummet. Det kunde inte bäras genom en dörr utan att den släcktes. Han fick använda den själv i västra stugan, där han brukade snickra och slöjda om kvällarna. Den, som var mest glad över den, var jag, ty jag slapp därmed att stå därute och lysa med stickor längre. Dagarna före jul var han inne i stan och köpte en glaslampa samt ett stop foto-

på 1870-talet
kom fotogenen
till använd-
ning i hemmen

man hade svår
att vänja sig
vid röken
till en bör-
jan.

gen, som var renad. Den lampan varken rök eller luktade och kunde bäras var som helst utan att den släcktes. Den hälsades med glädje av både unga och gamla, den var oundgänglig i såväl de rikas hus, som i den fattiges koja. -----

Jag har nu lämnat några enkla skildringar från böndernas forna bostadsförhållande. Att lämna några skildringar av bostadsförhållandena hos torpare och fattiga backstugesittare är kanske onödigt och skulle trötta förbundets medlemmar att läsa. Envar kan ju lätt göra sig en föreställning om deras bostäder, då de, som kallades 'besuttna bönder', fingo åtnöja sig med enkla boningar ännu för 60 år sedan. Man kan ju tänka sig att, när folket voro bosatta och levde på rena landsbygden måste de där skaffa sig sitt uppehälle. Järnvägar eller stationer funnos inga, industrier av någon betydelse fanns ej. Städernas folkmängd var knappt en femtedel mot nu, men folkmängden i riket var kanske större. Jag tänker då blott på att här i V. Th., var folkmängden på 1870-talet över 4000, om jag

även de rika
bönderna fingo
nöja sig med
ganska enkla
bostäder

4733

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33.

minns rätt, så var det 1876 . Då var här 4,18 personer. Sista årets statistik visar blott 3. Vi måste också observera, att nära 400 personer från Skatelövs utkanter för några år sedan införlivades med Thorsås. Innevänarna här har på 60 år förminskas med omkring 1400 personer. Det tycks inte var många, som vilja erkänna , att de ha det för fett nu. Vi måste även tänka på att den odlade åkerarealen inte var stort mer än $\frac{1}{5}$ då mot nu. Jag ser nämligen i lantmäterihandlingar från storskiftet här i byn år 1840, då här var upptill $\frac{3}{4}$ mantal, 10 tunnland åker, varav säkerligen 2 tunnland bestod av sten. Nu är här till samma hemman omkring 60 tunnland nästan stenfri åker. Då vi nu addera detta, kunna vi väl inte annat än förvåna oss och undra över vad de stackars fattiga uppehölle sitt liv med. De bodde där i sina kojor med ett litet rum på 5 å 6 alnar. I ett sådant rum kunde en familj föda 8 till 10 barn. Jag minns många sådana små kojor, där hela huset bestod av ett litet rum med söndriga bräder. som golv. Var där ett litet kök, fanns där ej

något trögolv utan några flata stenar, Några tapeter på väggarna fanns inte utan dessa voro i stället beklädda med väggmadamer, som krälände fyllde alla hål och springor. Färgade tapeter fanns i allmänhet inte förrän i mitten av förra århundradet; särskilt i boningsrummen. De rum, där väggarna först bekläddes, voro 'kattstugorn'. I tvåvåningshus inreddes dessa till finare gästrum. Så var förhållandet här i mitt hem. Där var både nattstugorna d.v.s. de två rummen över boningsrummen, klädda med tjock 'gräppon' av lös kvalitet. Det vittmålades först, varefter en bård gjordes uppe vid taket som mönster med röd färg med lite rosor och krumelurer. Över hela väggen hade stänkts röd och svart färg i större och mindre prickar. I boningsrummet hade troligen ej varit några tapeter förrän år 1867. I allmänhet skurades väggarna och golven endast till jul och midsommar. Golven rangjordes först med en spade, skurades sedan med en viska av granris och torkades med torr vitmossa. Detta var den gamla seden. Från min barndom skurades golven varje

rengöring be-
drevs inte i
vidare stor-
utsträckning

lördag med granris och vitmossa, varpå finhackat granris ströddes på golvet och låg kvar över söndagen. -----

Att livsförnödenheterna voro lika enkla i sitt slag som bostadsförhållandena, behöver väl knappast påpekas. Munnen fick naturligtvis rätta sig efter matsäcken, som det hette. Någon fattighjälpsordning var ej ordnad, som var värd att tala om, för rän i mitten av förra århundradet, utan vad de erhöles, skaffades genom tiggeri. På 60-talet började man utdela korn till de mest behövande, gamla orkeslösa, som inte kunde gå omkring och tigga. Sådana samt minderåriga och föräldralösa barn bortauktionerades vanligtvis dagen före nyårsaften till den minsta bjudande för det kommande året. Vad dessa stackare fingo utstå kan inte beskrivas; de, ^{som} voro svagsinta och krymplingar, kunde ej bortauktioneras utan fingo gå omkring i socknen. Varje bonde var skyldig att ge dem mat och husrum efter mantal eller fyrk, som var bestämd. Den s.k. fattigvårdsstyrelsen bestod av en fattig föreståndare samt en fattigvård i varje rote. Före-

livsmedelsfrågan på våra förfäders tid

ståndaren måste uppgöra en lista på huru mycket korn var och en skulle ha, samt huru mycket varje bonde i varje rote skulle lämna. Det tillkom fattigvården att göra fördelningen så, att när den fattige kom, fick han en lapp på huru mycket korn, han skulle uppbära av den eller den. Så kom det svåra torkåret 1868 och fördubblade eländet. Kornen gick ej ens i ax på många ställen, det, som gick i ax, var nästan bara tjocka skott, varför det följande vinter och sommar var svår nöd. Bönderna hade inget korn att lämna utan måste själva tillgripa havre. Här kom visserligen stora nödhjälpsmedel både i pengar och säd från såväl städer som utlandet, men nöden var för stor. En bidragande orsak var, att en komitté valdes med en ordförande och en person i varje rote till att fördela nödhjälpen. Här i Thorsås fanns en nämndeman, som var ordförande och mottog alla pengarna. Han hade på sin tid varit en trogen lärljunga hos befallningsmannen Crona och var av samma skrot och korn, där han vågade. Han kunde från att ha varit en fattig bagare, som kört

efter en tor-
sommar blev
det stor nöd
på vintern

omkring på marknader och sålt vetebröd, svinga sig upp och bliva ägare till en större gård här i byn och blev nämndeman, häradsdomare. Allmänna tron var, att det var nödhjälpspengarna, som han gav i byte mellan vetebrödslådan och hemmanet. En annan bondede var här i en rote, som var utdelningsman av nödhjälpspengarna. Han satte in 1000 kronor på banken det året. Det var de enda pengar, som han satte in under sin 40-åriga bondetid. Åtskilliga av dem, som satt i komittén, skulle jag väl kunna nämna, men detta må vara nog och upplyser tillräckligt om, att hjälpen ej alltid kom till de nödlidande. Nöden var stor och många fingo pantsätta det bohag de hade för några marker mjöl. Jag har nu lämnat en liten inblick i våra förfäders bostads- och levnadsförhållanden och slutar härmed detta sorliga ämne.

många, som skulle dela ut hjälp till de fattiga, behölo själva pengarna.

Om docenten von Sydows fråga angående 'Kyrkogrimmen och Glosen' så var det, efter vad jag förstått de gamlas befattelser, helt skilda figurer, eller vad man skall kalla dem. Kyrkogrimmen var endast anställd inom ringmurens område på kyrkogår-

den för att skydda denna mot vanhelgd. Den troddes ha fått sitt ursprung av, att då en ny kyrkogård eller begravningsplats anlagts, skulle, innan någon begravdes, ett levande djur begravas här. Krykogrimmen skulle sedan komma att visa sig i det djurets skepnad, som begravts. Det skrämde så bort obehöriga, som nattetid sökte göra intrång på denna heliga mark, vilken endast ansågs vara de kära dödas tysta och lugna vilostad, som ej fick störas. Våra förfäder dyrkade och tillbådo sina kära långt efter deras död och höllo deras minne och gravplats i vördnad. Därför hade troligen kyrkogrimmen uppkommit. -----

Glosen troddes vara av annat slag och ville helst ställa till ont, där den gick fram. Särskilt om den tilltalades, den kunde mötas överallt på vägar och stigar, eller möttes på samma vägkant, kunde den anställa skada. Många gamla påstodo, att de mött glosen, särskilt om de råkat gå förbi ett ställe, där ett dryckeslag var församlat och förde oljud. Far talade många gånger om, att en gång, när han var på väg till Karlskrona

"kyrkogrimmen"
en av våra förfäders otaliga myter.

"Glosen" - medförde, enl. våra förfäders föreställning ont.

ned mot blekingegränsen, hörde han oljud i en stor skog. En gris kom luffande efter honom. Den gick vid sidan av lasset. Han kom till ett krogställe utmed vägen, där några karlar och söpo och spelade kort samt förde oljud. Där stannade glosen och gick genom dörren. Sedan hörde han inte av den mer. Far betvivlade aldrig, att det varit en glos. En annan berättelse, som de gamle berättade i min barndom, var om kyrkogrimmen. I sydvästra hörnet på den gamla kyrkogården här i Thorsås har alltid funnits en fördjupning på ett litet område, som aldrig igenfyllts eller jämnats till begravningsplats. Om denna fördjupning berättade de gamle, att för långa tider tillbaka, ha de en man och en kvinna gått över myren, och där i hörnet lagt sig och bedrivit hor. Men de kunde därefter ej skilja sig ifrån varandra, utan domen föll över dem, att de skulle åderlåtas ihjäl. Platsen blev ohelgad som begravningsplats har jag hört berättas. Det var ett straff från kyrkogränen, som de fingo sig pålagt. De gamla höllo å sin sida begravningsplatsen helig.

berättelse
om en ohelgad
begravnings-
plats

Den skulle hållas i vördnad..... Så vill jag blott nämna,
att far många gånger, då jag var barn, sagt, att jag aldrig
skulle färdas förbi någon kyrkogård nattetid utan att först
läsa Fader Vår och Herren välsigna oss. Det rådet, sade han, hur man skulle
hade han fått och alltid följt det. Därför hade han alltid akta sig för
tryggt färdats förbi och ej störts av vare sig kyrkogrimmen 'Glossen' och
eller de dödas andar. Den tron hade han fått av sin far..... 'Kyrkogrimm'
Hur det egentligen förhöll sig med dessa mystiska andar, som
våra förfäder trodde existerade i verkligheten; eller genom
tidernas lopp endast levat i sagor från den grå forntiden,
kommer nog att bliva en olöst gåta för eftervärlden. Därför
överlämnar jag dem för några lättlösligare.

G å t o r .

Två syskon vet jag mycket små,
som alltid när varandra stå.
Och skåda allt, som synas kan
men kunna aldrig se varann.

(Ögonen)

Skriv endast på denna sida!

I väldiga moln utav landsvägens damm
de springare fyra så snabbt ila fram.
Förut löpa tvenne och bak efter två
men ingen av dem kan den andra nå.

(Vagnshjulen)

Stelfrusen på gården en främling står
och vit är hans klädnad och vitt hans hår.
Den soliga dag hans panna fårar

Vid regnet han smälte i strida tårar.

(Snögubben)

Var går den väg där minsta damm ej flyger? (På havet)
En pryddlig bostad, som är utan sten och timmer.
(En snäckas hus)

Ett härligt ljus, som ingen vind kan släcka.
(Solljuset).

Där bygges en bro över sjö utan stränder
Hon bygger sig själv utav pärlor och guld

4733

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42.

ej reses hon långsamt av människohänder
ett ögonblick murar dess valvbåge full
ej mast fälles ner för att segla därunder
och ingen tar tull, där den bro synes stå.

Fast människokraft ej kan rubba dess grunder
ett barn är för tungt att vandra därpå.

Han födes med strömmen och plötsligt försvinner,
så snart som dess urna har tömt sin skatt
så säg mig då var den bryggan man finner.

Och nämnen mig mästaren, som valvet har satt.

(Regnbågen)

4733.

O r d s p r å k.

Äpplet faller inte långt ifrån trädet.

By är som bonde, sådan herre sådan dräng.

Den något spar, han har.

Sus och dus kör mången från hus.

Det, som gömmes i snö, kommer upp i tö.

En svala gör ingen sommar.

I det lugnaste vattnet går de största fiskarna.

God vilja drar halva lasset.

Villig häst skall man ej sporra.

Lat man får mager kost.

Den bliver väl närd, som i något är lärd.

I dag röd i morgon död.

Utflugit ord kommer aldrig igen.

Bättre brödlös än rådlös, sa gumman turka bordet med katten.

Slakten är värst sa räven om de röda hundarna.

Av liten gnista kan bli stor eld.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43.

Röta och inte böta gör fallande hus.

Sällan vållar en att två träta.

Ett mjukt svar stillar vreden, men ett hårt ord kommer harm
åstad.

Ont sällskap fördärvar goda seder.

Väg först tala sedan.

Gjord gärning står ej att ändra.

Där odygd åker fram, har hos sitt straff på meden.

Man måste lida det, man ej kan vrida.

Högmod går före fall.

Liten tuva stjälpes ofta stort lass.

Gott samvete är ett dagligt gästbud.

Fråga och lära sätter mången till ära.

Flygande kråka får något men stillasittande får intet.

Självs är god dräng.

Morgonstund har guld i mund..

Den litet sår han litet får.

4733

Många bäckar små göra en stor å.

Man måste lära sig att krypa innan man kan gå.

Egen härd är guld värd.

Ju flera kockar ju sämre soppa o.s.v. i oändlighet.

V a g g v i s a .

Lille Karl sov sött i frid tids nog får du vaka

tids nog får du världen se och henne smaka

världen är en sorgeö

bäst vi leva ska vi dö

och bli jord tillbaka.

En gång där en källa flöt

förbi en skyl i vägen

stod en liten gosse söt

och spegla sig i vägen

bäst sin bild han såg så skön

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45.

4733

uti böljan klar och grön
strax han inte såg en.

Så är med vår levnad fatt
och så försvinna åren
bäst man andas gott och glatt
så lägges man på bären.

Lille Karl skall tänka så
när han ser de blommor små
som bepryda våren
sov och lulla lille vän.

Din välgång alla gläda
när du vaknar skall du visa
dig klippa häst och släda
sen små hus av kort lull lull
skall vi bygga blåsa kull
och små visor kväda.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46.

4733

V a g g v i s a .

Rida rida ranka

hästen heter blanka

liten riddare så rar

ännu inga sporrar har

när han dem har vunnit

barndommen försvunnit.

Rida rida ranka

hästen heter blanka

liten pilt med ögon blå

kungakronan skall han få

när han den har vunnit

ungdomen försvunnit.

Rida rid ranka

hästen heter blanka

andra famntag än av mor

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47.

4733

fröjda dig när du blir stor

när du dem har vunnit

mandomen försvunnit.

Vid spinnrocken.

Spinn spinn dotter min

i morgon kommer friaren din

Dottern spann

tåren rann

men ingen friare kom där fram

Rocken surrar lampan brinner

vinterkvällen är så lång

men lik röken den försvinner

under munterhet och sång.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48.

4733

Å r s t i d e r n a .

Uti den vackra våren
smalt drivan inom kort
Gud tog den frusna tåren
från jordens öga bort
allt var ljust och soligt
och lärkan sjöng så glad
och barnen hade roligt
allt ibland löv och blad..

Sen kommer sommar
då ängen fick sin skrud
med gräs och gröna hagar
och jorden kläddes brud
då rodde vi till skären
då sprungo vi till skog
då plockade vi bären

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49.

4733

och roligt var det nog.

Sen blev det mörkt om hösten

och stormade på hav

och stum blev fålarösten

och blomstren föll av

det tröskades på logen

tills skörden var förbi

bland lingonen i skogen

så roligt hade vi

Så kom den kulna vintern

med fästningar i snön

när skidan lustigt slinter

och bjällranklingar sjön

och brasan brann förtroligt

på varma stugans härd

och barnen hade roligt

också i vinterns värld.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50.

4733

Och sen när drivan gråter
blott du är from och möjd
sen kommer våren åter
med nya lekars fröjd
var årstid har sin trevnad
vi prisa Guds var dag
och så förgår vår levnad
allt efter Guds behag..

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51.

Härmed gör jag äntligen slut för denna gången med hopp om
tillgivenhet att, nämnden inte blir alltför kritisk vid gransk-
ningen, utan söker finna något, som kan vara av intresse!

Högaktningsfullt

P. Joh. Nilsson,
Sjögård, Thorne.